

мови для розвитку індивідуальності, оскільки ніщо так не виражає її суб'єктивний світ, як почуття. Тому внесок батьків у емоційний розвиток особистості дитини дошкільного віку унікальний [2, с.95].

Висновки. Отже, сім'я є першою соціальною групою, в якій дитина дошкільного віку засвоює суспільні норми, моральні правила, навички індивідуальної і колективної діяльності, природними середовищем для фізичного, духовного, інтелектуального, соціального розвитку, саме в ній відбувається повноцінне формування і виховання її особистості.

Список використаних джерел

1. Біла І. Формування світогляду дитини в умовах сімейного виховання. *Вихователь-методист дошкільного закладу.* 2016. № 7. С. 15–20.
2. Голдобіна К. Будуємо гуманні взаємини батьків і дітей. *Дошкільна освіта.* 2011. № 2. С. 92–102.
3. Лисенко Л. Сім'я як життєтворча система розвитку особистості. *Психолог дошкілля.* 2015. № 11. С. 21–27.
4. Ригель О. Первісток та друга дитина в сім'ї: чи безумовна любов. *Практичний психолог: дитячий садок.* 2016. № 2. С. 49–50.
5. Токарева Л. Сім'я як простір виховання дошкільника. *Дошкільна освіта.* 2010. № 2. С. 89–94.
6. Ярмолицька С. Формування гармонійних батьківсько-дитячих відносин у родині. *Психолог.* 2014. № 24. С. 21–25.

УДК 373.2.091.33-27.22:796

Русіна К. С.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка*

Науковий керівник –к.п.н., доц. Ковалевська Н. В.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ІГОР Б. НІКІТІНА У РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розглянуто особливості використання інтелектуальних ігор Бориса Нікітіна як елемента технології інтегрованого навчання і виховання в ЗДО. Автором висвітлено теоретико-методичні аспекти використання ігор Б. Нікітіна у роботі з дітьми дошкільного віку.

***Ключові поняття:** інтеграція, інтелектуальна творча гра, ігрова діяльність, дитина дошкільного віку, заклад дошкільної освіти.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Зміна пріоритетів галузі дошкільної освіти, особистісно-орієнтований підхід до навчання і виховання дітей значною мірою вимагають переосмислення ідеї навчання в контексті виховання та розвитку особистості, зокрема, для вирішення проблем гуманізації освіти, яка має ґрунтуватися на принципах гуманітаризації, диференціації та інтеграції.

Аналіз останніх досліджень. Проблема інтеграції у психолого-педагогічній теорії стосовно дошкільної ланки освіти досліджувалася науковцями в різні періоди і з різних позицій. Ідея інтегрованого підходу до навчання, енциклопедичності та взаємозв'язку знань була започаткована у роботах основоположників педагогіки Й. Гербарта, А. Дістервега, Я. А. Коменського, Дж. Локка, Й. Г. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо.

Психологічні основи процесу інтеграції в системі навчання розкриті в дослідженнях Л. Виготського, В. Давидова, В. Зінченка, Е. Носенко, Ю. Самаріна. Аналіз науково-методичного забезпечення щодо формування інтегрованих знань про людину і світ дітей висвітлено у дослідженнях дидактів та інноваційній діяльності практиків Г. Андрєєвої, Н. Бібік, К. Гузя, В. Ільченко, Н. Коваль, Н. Світловської, О. Савченко та інших.

Мета статті – проаналізувати і охарактеризувати вплив інтелектуальних творчих ігор на формування логічного мислення старших дошкільників.

Виклад основного матеріалу. Аналіз психолого-педагогічних досліджень дозволяє стверджувати, що втілення в освітню практику інтегрованого підходу створює сприятливі умови для формування цілісного образу світу, прояву творчості дитини й вихователя.

У словникових та енциклопедичних виданнях подано таке визначення категорії: «інтеграція (лат. Integration – відновлення, поповнення від integer – цілий) – поєднання диференційованих частин та функцій системи, організму в ціле; поєднання в ціле, у єдність будь-яких елементів, відновлення будь-якої єдності; стан взаємозв'язку окремих компонентів системи і процес, що обумовлює такий стан» [2, с. 385].

Розглядаючи інтеграцію як процес, Т. Бородіна дійшла висновку, що в такому разі суть інтеграції полягає в цілеспрямованому об'єднанні через встановлення стійких взаємозв'язків елементів освітньої системи при збереженні і збагаченні їхніх якісних особливостей, характерних ознак, що приводить до становлення цілісності, яка володіє новими системними властивостями [1].

Навчальна інтеграція полягає у відборі та поєднанні навчального матеріалу різних, найчастіше суміжних, дисциплін. У дидактиці виокремлюють такі види інтеграції: тематична інтеграція, тобто поєднання начального матеріалу різних галузей знань з метою цілісного та всебічного вивчення наскрізних тем; повна інтеграція, яка передбачає створення інтегрованих курсів на основі залучення знань з різних навчальних предметів [3, с. 16].

Інтелектуальні ігри Бориса Нікітіна використовуються для розвитку дитини як в колі сім'ї, так і в закладах дошкільної освіти. Ігри Нікітіна часто доповнюють інші технології, що забезпечує комплексний розвиток особистості дитини. Вони націлені на

активізацію логічного та образного мислення, розвиток просторових уявлень, забезпечення творчого підходу до вирішення поставлених освітніх завдань. Важливим принципом для досягнення успіху є безпосередня участь батьків у таких іграх. Це не гра-розвага, яка купується з метою «позбутися» від дитини на певний час.

Головний постулат технології Нікітіна: дитина – сама собі господар. Батьки лише допомагають їй справлятися зі складними життєвими проблемами, зокрема, і філософського характеру. Варто зауважити, що батьки свою допомогу не нав'язують, не вирішують проблему за дитину, коли вона може вирішити її сама, і не думають за неї, коли вона сама може поміркувати [2].

Технологія Бориса Нікітіна базується на різноманітних творчих інтелектуальних іграх. Нами було проведене експериментальне дослідження з метою виявлення впливу творчих інтелектуальних ігор Б. Нікітіних на розвиток логічного мислення дітей старшого дошкільного віку.

На констатувальному етапі нами було встановлено рівні сформованості логічного мислення дітей дошкільного віку: низький (51%), середній (32%) та високий (17%) рівні. Після проведення діагностики з використанням методик: «Послідовність подій» розробленої А. Н. Бернштейном, «Четвертий зайвий», «Поділи на групи» Я. Іванова в адаптації О. Доценко та інших нами було зроблено висновки про рівень сформованості логічного мислення досліджуваних дітей. Більшість дітей мали низький і середній рівень.

На формувальному етапі нами було впроваджено комплекс творчих інтелектуальних ігор, запропонованих Борисом Нікітіним. Найрозповсюдженіші ігри: «Чудо-куб» («Кубики для всіх»), «Унікуб», «Склади візерунок», «Дробки», «Склади квадрат», «Танграм». Особливу цікавість у дітей викликала гра «Склади квадрат», якою передбачено таке обладнання: 24 квадрати різного кольору з картону (сторона 10см), а на зворотному боці квадрата-номер.

Ігрова ситуація була такою: ми говорили дітям, що на них чекає сюрприз, і діставали підготовлену коробку з конвертами, до яких вкладено квадрати. На першому етапі ставили *завдання*: пропонували дітям роздивитися конверти і подивитися, що в них є. Діставши квадрати, пропонували дітям викласти з них доріжку. Це завдання у більшості дітей не викликало труднощів.

Поступово ми збільшували кількість квадратів на 1-2. Коли діти навчилися легко складати знайомі їм квадрати, ми перемішували їх усі в одному конверті (спочатку 10, а потім і більше) та пропонували навести лад, виклавши квадрати, один за одним, орієнтуючись на колір. Із часом, коли діти починали розрізняти цифри, запропонували їм, складати квадрати у певній послідовності, орієнтуючись на номер. Крім цих завдань, ми пропонували ускладнені варіанти гри.

Провівши повторну діагностику, з використанням тих самих методик, що і на попередньому етапі, ми констатували підвищення рівня сформованості логічного мислення дітей дошкільного віку. Значна кількість дітей мали низький (33%), середній (42%) та високий (25%) рівні. Зважаючи на короткий період роботи, можна вважати, що навіть незначні кількісні зміни у рівнях сформованості логічного мислення досліджуваних дітей, є показником ефективності розробленої системи занять з використанням творчих інтелектуальних ігор Б. Нікітіна.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Варто зробити висновок, що систематичне використання на заняттях інтелектуальних ігор сприяє підвищенню рівня розумового розвитку дітей, пробуджує в них цікавість до навчання, яке проходить у цікавій, невимушеній обстановці. Але для того, щоб творчі ігри на заняттях приносили користь вихователю варто дотримуватися правил та принципів роботи з ними.

Список використаних джерел

1. Бородина Т. С. Принципы интеграции учебной и научно-исследовательской деятельности студентов. Современные проблемы науки и образования URL: <https://www.scienceeducation.ru/ru/article/view?id=14571> (дата обращения 5.10.2019)
2. Энциклопедия профессионального образования: в 3 т. / под ред. С.Я. Батышева. Москва, 1998. Т.1. С. 385–386.
3. Короткий термінологічний словник з педагогіки / укладачі С. Г. Мельничук, О. С. Радул, Т. Я. Довга, С. В. Омеляненко. Кіровоград, 2004. 36 с.

УДК 373.2.015.31:33

Сало Л. В .

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка
Науковий керівник – к.п.н., доц. Манжелій Н.М.*

ФОРМИ І МЕТОДИ ЕКОНОМІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті автор характеризує форми і методи економічного виховання дітей дошкільного віку, доводить доцільність їх використання у процесі формування екологічної культури дошкільників.

Ключові слова: економічне виховання, економічні знання, форми, методи, діти дошкільного віку.

Постановка проблеми. Інтеграція і глобалізація соціальних, економічних і культуротворчих процесів у суспільстві породжують у сучасної людини нові прагнення, ставлять важливі завдання, зокрема, пристосування до життя у ринкових відносинах. Економічні знання стають нагальною потребою всіх громадян і вимагають нових